

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o sistemu Skupnosti za podeljevanje znaka za okolje

COM(2008) 401 konč. – 2008/0152 (COD)

(2009/C 218/11)

Svet Evropske unije je 11. septembra 2008 sklenil, da v skladu s členom 175(1) Pogodbe o ustanovitvi Evropske skupnosti Evropski ekonomsko-socialni odbor zaprosi za mnenje o naslednjem dokumentu:

„Sistem Skupnosti za podeljevanje znaka za okolje“

Strokovna skupina za kmetijstvo, razvoj podeželja in okolje, zadolžena za pripravo dela Odbora na tem področju, je mnenje sprejela 28. januarja 2009. Poročevalka je bila ga. GAUCI.

Evropski ekonomsko-socialni odbor je mnenje sprejel na 451. plenarnem zasedanju 25. in 26. februarja 2009 (seja z dne 26. februarja) s 157 glasovi za, 2 glasovoma proti in 4 vzdržanimi glasovi.

1. Sklepi in priporočila

1.1 Znak EU za okolje mora ostati prostovoljen instrument. Prostovoljen sistem omogoča oblikovanje visokih in ambicioznih standardov, ki spodbujajo samo okoljsko zelo uspešne proizvode in storitve.

1.2 Odbor vztraja, da je treba upravljanje sistema izboljšati, da bi v večji meri potekalo v skladu s poslovnimi merili.

1.3 Odbor se strinja s Komisijo, da je treba število skupin proizvodov in imetnikov licenc znatno povečati.

1.4 Odbor meni, da bi bila uporaba znaka za okolje na vseh svežih in predelanih živilskih proizvodih prvi korak k bolj ekološki dobavni verigi. Vendar pa se po mnenju Odbora živlom lahko podeli znak za okolje le, če se upošteva celoten življenjski krog proizvoda. Iz predloga ni jasno razvidno, katere vrste živil naj bi uredba po mnenju Komisije zajemala.

1.5 Odbor meni, da bi bilo treba pakiranje vključiti med merila za podeljevanje znaka za okolje samo, kadar je to smiselno za posamezno skupino proizvodov.

2. Uvod

2.1 Komisija je julija 2008 objavila predlog uredbe o sistemu Skupnosti za podeljevanje znaka za okolje. Predlagana uredba naj bi nadomestila Uredbo (ES) št. 1980/2000 z dne 17. julija 2000 o spremenjenem sistemu Skupnosti za podeljevanje znaka za okolje.

2.2 Za Evropski ekonomsko-socialni odbor (EESO) obravnavana problematika ni novost. Odbor je izrazil svoja stališča o prvotnem predlogu⁽¹⁾ ter dal številne predloge za prihodnji razvoj sistema v nekaterih svojih nedavnih mnenjih⁽²⁾.

2.3 Pri pripravi tega mnenja so sodelovali tudi pristojni organi, evropska interesna združenja in družbe, ki sodelujejo v sistemu. Za EESO so bile uporabne zlasti predstavitve različnih predstavnikov podjetij, okoljskih nevladnih organizacij in potrošniških organizacij, sodelujočih v posvetovanju, ki je bilo organizirano v prostorih Odbora.

3. Splošne ugotovitve

3.1 Stanje okolja je vse bolj zaskrbljujoče.

Sodobni vzorci proizvodnje in porabe so prispevali k večjemu povpraševanju po energiji in virih, ki se porabljajo na netrajno-sten način, zato je težko izpolniti cilj ublažitve negativnega vpliva človeške dejavnosti na okolje, zdravje in naravne vire.

3.2 Zato se gospodarstva zdaj soočajo z velikim izzivom, kako povezati okoljsko trajnost z gospodarsko rastjo in blaginjo ter popraviti pretekle napake.

⁽¹⁾ UL C 296, 29.9.1997, str. 77.

⁽²⁾ Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o okolju prijazni proizvodnji, UL C 224/1, 30.8.2008.

3.3 Finančna kriza, ki je prizadela gospodarstva po vsem svetu, ne bi smela izničiti prizadevanj za ublažitev vpliva podnebnih sprememb in za varstvo okolja. Nasprotno: bolj ekološka dobavna veriga bi postopoma morala postati izhodišče vsem industrijskim sektorjem.

3.4 V tem okviru trajnostna proizvodnja in poraba povečujeta potencial podjetij za preoblikovanje okoljskih izzivov v gospodarske priložnosti ter prinašata prednosti tudi potrošnikom.

3.5 Izziv je izboljšati okoljsko uspešnost proizvodov v njihovem celotnem življenjskem krogu, povečati povpraševanje po boljših proizvodih in proizvodnih tehnologijah ter potrošnikom pomagati pri sprejemanju premišljenih odločitev.

3.6 Odbor zato podpira znak za okolje, ki ga podeljuje tretja stran ter temelji na več merilih in „upoštevanju življenjskega kroga“⁽¹⁾, ki je lahko ena od sestavin instrumentov politike⁽²⁾.

3.7 Odbor odločno podpira pobude za razvoj politike trajnostne proizvodnje in porabe Skupnosti, ki so popolnoma vključene v druge politike Skupnosti za razvoj „zelenega trga“, da bi ti proizvodi in storitve ustrezali jasnim skupnim opredelitvam in bili resnično na voljo v vseh državah članicah.

3.8 Glede na izkušnje z uporabo sistema za podeljevanje znaka za okolje so spremembe veljavneuredbe upravičene.

Pomanjkljivosti sedanjega sistema je mogoče povzeti v naslednjih točkah:

- i. sistem se razvija počasi,
- ii. znak ni dovolj prepoznaven,

(¹) Upoštevanje življenjskega kroga je postopek čim večjega upoštevanja vseh porabljenih virov ter vseh vplivov na okolje in zdravje, ki so povezani z življenjskim krogom proizvoda (blaga ali storitve), pri tem se upoštevajo npr. črpanje virov, proizvodnja, uporaba, prevoz, recikliranje ter predelava in odlaganje odpadkov. S tem postopkom se prepreči „prelaganje bremen“, tj. vplivov ali porabe virov, med stopnjami življenjskega kroga, geografskimi območji in problemskimi področji, povezanimi z okoljem in zdravjem ljudi, kot so podnebne spremembe, poletni smog, kisli dež ali izčrpavanje virov itd. Ocena življenjskega kroga je standardizirana kvantitativna metoda zbiranja in ocenjevanja vloženih virov, rezultatov in možnih vplivov sistema proizvodov na okolje v vsem njegovem življenjskem krogu (ISO 14040 ff).

(²) Pomen sistema za podeljevanje znaka za okolje je bil že poudarjen v prejšnjih dokumentih politike, kot sta sporočilo komisije o integrirani politiki do proizvodov in šesti okoljski akcijski program.

iii. industrija sistem uporablja premalo,

iv. zamuden birokratski postopek oblikovanja meril in upravljanja,

v. proizvodi in storitve z najmočnejšim vplivom na okolje in največjo možnostjo za izboljšanje niso vključeni v sedanje skupine proizvodov,

vi. razlike v tržnih razmerah v Skupnosti,

vii. preveliko število drugih sistemov za podeljevanje znaka za okolje.

Odbor bo izrazil svoja stališča glede pomanjkljivosti v razdelku Posebne ugotovitve, v katerem bo razpravljal o ukrepih, ki jih je Komisija predlagala za izboljšanje sistema.

3.9 Uspešna uporaba sistema EU za podeljevanje znaka za okolje je nenazadnje zelo pomembna tudi zato, ker je to edini prostovoljen instrument politike za uresničevanje načela trajnosti, ki je povezan s proizvodi in odvisen od povpraševanja.

4. Posebne ugotovitve

4.1 Znak EU za okolje je in mora ostati prostovoljen instrument. Prostovoljen sistem omogoča oblikovanje visokih in ambicioznih standardov za merila, ki spodbujajo samo uporabo okoljsko uspešnejših proizvodov in storitev, ne pa proizvodov in storitev, ki ne upoštevajo potrebe po zmanjšanju vpliva na okolje.

Znak za okolje naj bi končnemu porabniku nudil okoljske informacije o končnemu proizvodu, da bo lahko sprejemal enostavne in premišljene okolju prijazne odločitve. Vendar pa Odbor poudarja, da znak za okolje ne sme biti ali postati izgovor za uvajanje novih ovir pri trgovanju s proizvodi z isto funkcijo in učinkovitostjo.

4.2 Odbor vztraja, da je treba izboljšati upravljanje sistema. Birokratske postopke, ki jih ta sistem zahteva, je treba poenostaviti, da bo lahko deloval bolj poslovno.

Povedano drugače, jasneje je treba opredeliti pristojnosti.

4.3 Nacionalni organi se morajo čim bolj osredotočiti na pravilno izvajanje uredbe in nadzor trga v skladu s predlogom Komisije.

4.4 Birokracijo, povezano z oblikovanjem meril za skupine proizvodov in z uporabo postopkov, je treba zmanjšati, hkrati pa si prizadevati za ohranitev visokih ciljev.

V skladu z merili za podeljevanje znaka za okolje je treba zagotoviti tudi, da proizvodi z oznako „Ekocvet“ ne škodujejo zdravju, varnosti ali kateremu koli drugemu socialnemu vidiku.

4.5 Odbor poziva, da se na celotnem notranjem trgu uporabijo jasna merila in poenotijo minimalne zahteve za sistem označevanja ekoloških proizvodov. S tem se bodo zagotovili pravičnost pri potrošnikovi ekološki izbiri, poenotenje nadzora povsod v EU in spoštovanje načela prostega pretoka resnično „zelenih“ proizvodov. Treba je okrepiti trženje evropskega znaka za okolje (evropski cvet) in poskrbeti, da se bo lahko uporabljal hkrati z nacionalnimi in panožnimi sistemi označevanja, pod pogojem, da so take oznake znanstveno potrjene in v skladu s preostalim evropskim zakonodajnim okvirom.

4.6 Poleg tega morajo biti merila za snovi oblikovana na podlagi ocene tveganja.

Že preprost seznam prednostnih ali nezaželenih kemičnih snovi, razvrščenih glede na njihovo nevarnost, ki ne vsebuje znanstvene ali pravne utemeljitve, pogosto povzroči zmedo in diskriminacijo. Zato je vprašljivo, ali naj se merila kot npr. „nevarne snovi“ sploh uporabijo pri znaku za okolje. Znak za okolje ne more nadomestiti uradne zakonodaje EU, ki se uporablja za to področje, kot je na primer Direktiva 67/548/EGS⁽¹⁾.

4.7 Poleg tega Odbor meni, da so na oblikovanje splošnih meril včasih vplivale lokalne ugotovitve. Ne velja namreč vedno, da imajo obstoječa merila, ki se upoštevajo pri posameznem znaku za okolje in so opredeljena na evropski ali nacionalni ravni, najmanjši vpliv na okolje na lokalni ravni.

Raba vode lahko ima, na primer, večji vpliv v južni Evropi kot v severni.

Zato Odbor podpira oblikovanje meril, ki niso podvržena velikim nihanjem vpliva na lokalni ravni.

4.8 Dokumenti o merilih morajo biti prijaznejši za uporabnike in imeti standardizirano obliko. Odbor zato meni, da bi morala Evropska komisija uvesti predlogo za standardizirane in uporabnikom prijazne dokumente o merilih ter tako družbam in javnim naročnikom omogočiti prihranek časa in sredstev pri pripravi specifikacij v skladu z merili za podeljevanje znaka za okolje.

4.9 Komisija trdi, da je treba število skupin proizvodov in imetnikov licence znatno povečati ter se usmeriti na področja z največjim vplivom na okolje, kjer je možnost za izboljšanje največja.

Odbor to zamisel načeloma podpira, vendar pa področja uporabe podeljevanja znaka za okolje ne bi smeli razširjati neomejeno.

4.9.1 Številne evropske industrije se čutijo dolžne zainteresiranim stranem zagotoviti okoljske informacije. EU in posamezne države članice namreč izvajajo pritisk v želji, da bi se proizvodi na določen način označili ali da bi bilo navedeno vsaj, da je proizvod okolju prijazen. Industrije se odzivajo na večjo ozaveščenost strokovnih uporabnikov in potrošnikov in njihovo povpraševanje po okoljskih informacijah. Koncept okoljskega označevanja⁽²⁾ je zagotovo primeren za trge, kjer lahko na splošno sklepamo, da so potrošniki neobveščeni ali da niso strokovnjaki in kjer so konkurenčni proizvodi dobro opredeljeni.

4.10 Za uspešnejši znak za okolje bo treba predvsem znatno povečati proračun za trženje, kar bo prispevalo k širjenju ustreznih informacij za podjetja in potrošnike.

4.10.1 Kot že omenjeno, po eni strani potrošniki sistem za podeljevanje znaka za okolje slabo poznajo.

Povprečen potrošnik sploh ne ve, da sistem za podeljevanje znaka za okolje obstaja ali pa ni dovolj obveščen o merilih, ki se upoštevajo pri podeljevanju tega znaka. Tako se trenutno okolju prijazne odločitve potrošnikov ne spodbujajo ustrezno, tj. s pomočjo informativnih kampanj.

⁽¹⁾ Direktiva Sveta 67/548/EGS z dne 27. junija 1967 o približevanju zakonov in drugih predpisov v zvezi z razvrščanjem, pakiranjem in označevanjem nevarnih snovi.

⁽²⁾ Evropski znak za okolje je znak za okolje tipa I. Znak za okolje ISO tip I je znak za okolje v skladu z zahtevami ISO 14024.

4.10.2 Po drugi strani pa je treba tudi podjetja še bolj opozarjati na prednosti uporabe znaka za okolje. Sistem se bo tako izboljšal, podjetja pa bodo lahko prihranila čas in vire, saj jim ne bo treba iskati informacij o načinu pridobitve znaka za okolje.

4.11 Odbor še vedno meni, da napredka glede števila sprejetih meril za skupine proizvodov in števila podeljenih znakov za okolje ne bi smeli ocenjevati negativno, saj je uredba v veljavi šele kratek čas. Nemški „modri angel“ (1977) in „nordijski labod“ (1989), ki sta zdaj dobro uveljavljena na domačih trgih in v določeni meri tudi na tujih trgih, sta se na začetku soočala s podobnimi razočaranji in ovirami. Tudi pri teh dveh znakih je bil začetek počasen.

4.12 Odbor je tudi prepričan, da je ob upoštevanju vplivov trgovinskih ovir v nacionalnih sistemih prihodnost okoljskega označevanja odvisna od krepitev sistema EU. Da bi to dosegli, si je treba prizadevati za čim večjo uskladitev meril pri nacionalnih sistemih za podeljevanje znaka za okolje.

5. Ugotovitve v zvezi s členi predloga uredbe

5.1 Glede samega postopka ocenjevanja Odbor meni, da bi lahko člen 7(2), ki določa „skrajšan postopek za oblikovanje meril“, omogočal lažji dostop do sistema EU skozi stranska vrata. Zelo pomembno je, da se zainteresiranim stranem zagotovi podobno visoke standarde preglednosti in se z njimi posvetuje.

5.2 Živilski proizvodi in pijače (skupaj s farmacevtskimi izdelki in medicinskimi pripomočki) niso vključeni v področje uporabe sedanje Uredbe (ES) 1980/2000, da bi se tako izognili morebitnemu neskladju z obstoječo zakonodajo EU o hrani, ki med drugim ureja vidike, kot so varnost hrane, higiena in označevanje živil.

5.3 Komisija predlaga, da se področje uporabe uredbe o podeljevanju znaka za okolje razširi na določen del živilskih proizvodov in pijač, tj. predelano hrano ter proizvode ribištva in ribogojstva. Večina živilskih proizvodov in pijač bo še naprej izključena iz področja uporabe uredbe (1).

(1) Člen 2 (področje uporabe) predloga Komisije se glasi: „V zvezi s hrano, kakor je opredeljena v členu 2 Uredbe (ES) št. 178/2002 Evropskega parlamenta in Sveta, se ta uredba uporablja samo za predelano hrano ter proizvode ribištva in ribogojstva.“

5.4 Nadalje člena 7(3) in 9(10) navajata, da se v zvezi s predelano hrano znak za okolje „nanaša le na okoljsko uspešnost predelave, prevoza ali pakiranja proizvoda.“ Povedano drugače, okoljska presoja za te živilske proizvode in pijače je omejena na samo nekaj stopenj v njihovem življenjskem krogu, tj. predelavo, pakiranje in prevoz.

5.5 Odbor se ne strinja s tem razdrobljenim predlogom Komisije iz dveh razlogov:

5.5.1 Prvič, Odbor skrbi, da bo neupoštevanje načela življenjskega kroga, ki je bistvenega pomena za zakonodajo EU o podeljevanju znakov za okolje in za vse mednarodne standarde glede upoštevanja življenjskega kroga, povzročilo pristransko okoljsko presojo, potrošniki pa bodo tako dobivali zavajajoče informacije.

Številne znanstvene študije, vključno s študijama EIPRO in IMPRO izvedenima za Komisijo, ugotavljajo, da odločilni vplivi živilskih proizvodov in pijač na okolje nastanejo na stopnji kmetijske pridelave in na stopnji potrošnje.

Sporno pa je, da sta tako pomembni stopnji življenjskega kroga izključeni iz presoje.

5.5.2 Drugič, ni razumljivo, zakaj predelana hrana spada v področje uporabe spremenjenega sistema za podeljevanje znaka za okolje, sveža hrana pa ne.

5.5.3 Odbor se boji, da bo tak sklop neskladnih informacij o živilskih proizvodih in pijačah za potrošnika zavajajoč.

5.5.4 Odbor meni, da bi bil znak za okolje za vse živilske proizvode, sveže in predelane, prvi korak k bolj ekološki dobavni verigi. Proizvodnja živil in pijač ima velik vpliv na okolje, ki ga je z merili za podeljevanje znaka za okolje možno ublažiti.

Poleg tega bi s trgovinskega vidika znak za okolje za živilske proizvode prispeval k prostemu pretoku blaga z znakom za okolje. Dejansko bodo globalni akterji, ki upoštevajo merila za podeljevanje znaka za okolje, lahko tržili svoje proizvode, ne da bi jih pri tem ovirali znaki za okolje, podeljeni na lokalni ravni, ki obstajajo hkrati z evropskim znakom za okolje „Ekocvet“. Evropski znak za okolje bo ustrezno jamstvo za okoljsko uspešnost živilskega proizvoda, ki ne bo postavljaj pod vprašaj lokalnih znakov in bo hkrati spodbujal standard majhnega vpliva na okolje, ki velja za vso EU.

5.5.5 Iz predloga ni jasno razvidno, katere vrste živil naj bi uredba po mnenju Komisije zajemala. Sklic na Uredbo (ES) št. 178/2002 v členu 2(2) tega vprašanja ne razjasni, saj tu ni opredeljeno, kaj so predelana živila. Opredelitev predelanih oz. nepredelanih proizvodov je podana v uredbah (ES) št. 852/2004 in (ES) št. 853/2004. Nejasno je tudi, kaj pomeni izraz „proizvodi ribištva in ribogojstva“.

Obstaja resna nevarnost, da bi predlog oslabil verodostojnost znaka. Prav tako ne moremo podpreti vključevanja živil, kot je predlagano v sedanji različici predloga.

5.5.6 Povezava uredbe o ekološki pridelavi z uredbo o znaku za okolje se ne zdi smiselna. Formulacija v členu 9(10) bo prej

povzročala zmedo med potrošniki, kot pa da bi jim pomagala sprejemati okoljsko ozaveščene in razumne odločitve. Obstaja realna nevarnost, da bo verodostojnost obeh znakov oslABLJENA. Nobenega smisla ni npr. v tem, da je nek izdelek mogoče označiti z 1) ekološko oznako in znakom za okolje ali 2) samo z ekološko oznako ali 3) znakom za okolje z dodatno informacijo, da se znak za okolje nanaša samo na predelavo, pakiranje in prevoz.

5.5.7 Iz člena 6(4) izhaja, da je treba pri določitvi meril za podeljevanje znaka za okolje upoštevati merila okolja, vključno z zdravstvenimi in varnostnimi vidiki. Nujno je treba razčistiti, kaj je v tej uredbi mišljeno z izrazom zdravje. Glede živil lahko to povzroča celo vrsto problemov v zvezi z zdravjem in prehrano, do katerih je treba zavzeti konkretno stališče. Sem sodi tudi vprašanje, kako obveščati potrošnike.

Te probleme je treba razčistiti pred pripravo stališča o tem, ali znak za okolje lahko zajema tudi živila, in kako.

5.5.8 V tem okviru Odbor meni, da bi bilo treba pakiranje vključiti v merila za podeljevanje znaka za okolje samo, kadar je to smiselno za posamezno skupino proizvodov, in se ga ne bi smelo obravnavati kot „proizvod“, saj ga ni mogoče obravnavati ločeno od proizvoda, ki ga vsebuje.

V Bruslju, 26. februarja 2009

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Mario SEPI